Mijnheer de Voorzitter, leden van het college, leden van de raad,
beste inwoners van Westland,

Om te beginnen voorzitter, dank aan de ambtelijke organisatie en aan uw college voor het vele werk dat is voorafgegaan aan de totstandkoming van de Kadernota 2024 en de andere (investerings)voorstellen die vanmiddag voor besluitvorming door de gemeenteraad voorliggen.

Halverwege bestuursperiode.

Deze kadernota markeert de helft van deze bestuursperiode. In die eerste helft hebben de raad en uw college hard gewerkt aan een Westland waar het goed wonen, werken en leven is. Halverwege de lopende bestuursperiode constateren wij met plezier dat een groot deel van de ambities in het coalitieakkoord 'Aan de slag. Voor Westland!' is gerealiseerd. Zo is er een nieuwe manier van het inzamelen van huisafval ingevoerd, is het onderhoud van het groen en de plantsoenen zichtbaar verbeterd, is er extra geld vrijgemaakt om inwoners te ondersteunen bij het isoleren van hun woning, is er volop geïnvesteerd in onderwijs-, cultuur- en sportvoorzieningen en is er ook nog eens stevig doorgebouwd. Nog veel meer is in uitvoering of staat in de steigers. Dat is een mooi resultaat tot nu toe. Maar laten we er voor waken om te zien in zelfgenoegzaamheid. Laten we ook de komende jaren blijven inzetten op zaken die beter kunnen, beter moeten. Voor de fractie van GBW ligt daarbij de focus bij de plannen en begroting voor 2025 op het versterken van de financiële positie van de gemeente, in relatie daarmee het beteugelen van de aanhoudende kostenstijgingen in het sociaal domein, meer daadkracht bij de ontwikkeling van betaalbare koop-woningen voor ieder die in Westland woont of werkt, de leefbaarheid van Westland met (meer) ruimte voor groen, wandelen en fietsen en ontmoeten, en het versterken van de economische kracht van Westland.

Oog voor de toekomst.

De Kadernota 2024 schetst de belangrijkste financiële ontwikkelingen en ruimte in opmaat naar de begroting voor de periode 2025-2028. De fractie van GBW vindt dat we vooral realistisch moeten zijn en dat het daarom belangrijk is te benadrukken dat het financiële beeld in de Kadernota een heel grote mate van onzekerheid kent over de inkomsten van de gemeente, en daarmee dus ook de financiële positie van Westland onzeker is. De Kadernota schetst in ieder geval het beeld dat Westland in 2025 weliswaar nog zwarte cijfers schrijft, maar vanaf 2026 zijn de verwachtingen ècht anders. Vanaf dan ontvangen gemeenten in Nederland structureel minder geld van het Rijk voor het uitvoeren van gemeentelijke taken. In de Kadernota wordt in ieder geval vanaf 2026 een tekort op de begroting verwacht van enkele miljoenen euro's per jaar. Hoe groot de jaarlijkse tekorten precies worden is nog niet met zekerheid te

zeggen. Om deze tekorten te kunnen dekken moet er kritisch naar de inkomsten en uitgaven gekeken worden. Hoewel het dus wat onze inkomsten betreft onzekere tijden zijn, wordt bij Kadernota 2024 een aantal nieuwe ontwikkelingen en investeringsvoorstellen meegenomen, die optellen tot een ongekende hoogte van 140 miljoen euro. De uitvoering van dat ambitieus investeringsprogramma draagt er aan bij dat belangrijke financiële kengetallen, zoals schuldquote en grondexploitatie oplopen tot ver boven de signaalwaarden, hetgeen voor onze fractie de urgentie onderstreept van een strak en gedisciplineerd financieel beleid. Het is tenslotte vooral zaak dat Westland het eigen huishoudboekje goed op orde heeft en houdt, zodat de hoge schuldenlast gedragen kan worden èn ook geïnvesteerd kan blijven worden in de groei en ontwikkeling van Westland.

Nu, bij de bespreking van de Kadernota 2024 wil de fractie van GBW nog niet aan de noodrem trekken, maar is wel waakzaam. Financiële degelijkheid – *niet meer uitgeven dan er binnenkomt* – is en blijft voor ons een eerste vereiste. Begrotingsdiscipline is er bij de fractie van GBW tenslotte met de paplepel in gegoten. En, hoewel het beeld in de Kadernota 2024 dus met onzekerheden is omgeven, is voor ons wel duidelijk dat het financieel perspectief voor Westland niet vanzèlf beter wordt. Het versterken van de financiële positie willen wij dan ook niet op z'n beloop laten. Wij zijn van mening dat er binnen de huidige begroting, bij een nadere beoordeling van de door gemeente uit te voeren taken, genoeg ruimte te vinden is om de in de Kadernota geraamde tekorten structureel te dekken. In de begroting voor 2025 en volgende jaren moet wat ons betreft weer het uitzicht geboden worden op een goede balans: ambities uit ons coalitieakkoord uitvoeren en tegelijkertijd een gezond financieel perspectief. Om ons voor te bereiden op een toekomst waarin minder geld beschikbaar is, verwachten wij daarom dat in de begroting voor 2025-2028 een handelingsperspectief is opgenomen waarin concrete maatregelen zijn voorbereid voor het opvangen van de tekorten.

Tering naar de nering zetten.

Als gezegd: de komende jaren staat Westland voor de enorme opgave om de begroting sluitend te krijgen. De fractie van GBW is niet enthousiast over de suggestie in de Kadernota 2024 om met jaarlijkse extra verhogingen van de OZB de gemeentebegroting voor 2025 en volgende jaren sluitend te krijgen. Zo'n financiële maatregel acht uw college nodig, omdat de rijksoverheid de komende jaren bezuinigt op het geld voor de gemeenten, vooral vanaf 2026, in gemeenteland 'het ravijnjaar' genoemd. De fractie van GBW vindt dat Westland eerst kritisch naar haar eigen uitgaven moeten kijken in plaats van de rekening op voorhand al bij onze inwoners te leggen. Om inwoners zoveel mogelijk vrijheid en keuze te laten waar zij hun – met hard werken verdiende – euro's aan uit kunnen geven streven wij ernaar lokale lasten zo laag mogelijk te houden, daarbij rekening houdend met factoren als kosten-

dekkendheid, efficiënte en doelmatige inzet van middelen. Dàt zorgt voor vertrouwen bij onze inwoners en ondernemers. Het neemt overigens ook weer niet weg dat het soms noodzakelijk kan zijn om de OZB éénmalig extra te verhogen, als daarmee investeringen in maatschappelijke voorzieningen mogelijk wordt gemaakt.

Beteugelen kostenstijgingen sociaal domein.

Liever zien we dus dat uw college in de voorbereiding van de begroting voor 2025 en de jaren daarop ook ècht werk gaat maken van reële ombuigingen binnen het sociaal domein en dan met name de WMO en jeugdzorg. Daar is het in ieder geval tot nu toe nog steeds niet van gekomen, verscheidene ombuigingsplannen ten spijt. Integendeel zelfs: de kosten van het sociaal domein zijn sinds 2019 met maar liefst 40% toegenomen tot om en nabij 140 miljoen euro in 2023; dat is eenderde (!) van onze jaarlijkse begroting. Deze ontwikkeling zet ons financieel klem; we ontkomen daarom niet aan onpopulaire maatregelen. En natuurlijk realiseren ook wij ons dat het gaat om kwetsbare mensen. En natuurlijk zien ook wij sommige open-einde-regelingen. En natuurlijk snappen ook wij dat mensen met een minimum-inkomen een extraatje wordt gegund, maar de centen van de gemeente Westland zijn niet van blik. Wij roepen uw college daarom op bij de begroting voor 2025 met realistische en concrete maatregelen te komen om de kosten in het sociaal domein te beheersen en te beperken.

Wat de fractie van GBW betreft ontkomen we er daar bij ook niet aan om de ruim-hartige maatregelen voor inkomensondersteuning kritisch te beschouwen – werken moet blijven lonen tenslotte. Dan lijkt het ons bijvoorbeeld voor de hand liggend dat we in 2025 stoppen met het volledig kwijtschelden van lokale heffingen en iedereen in Westland mee gaat betalen aan de kosten voor afvalinzameling en -verwerking en aan de kosten voor (het onderhoud van) het riool.

Versnellen ontwikkeling van betaalbare koopwoningen.

Op initiatief van de fractie van GBW heeft de gemeenteraad begin dit jaar het addendum Woonvisie Westland vastgesteld. De essentie van dit besluit is dat in Westland de focus méér wordt gelegd bij de bouw van betaalbare huur- en koopwoningen voor ieder die in Westland woont of werkt. Concreet is daarbij de ambitie uitgesproken dat in het woningbouwprogramma van nieuwe plannen tweederde van het aantal woningen wordt gerealiseerd in de betaalbare huur- of koopsector (VON-prijs tot € 390.000). Echter, bestaande overeenkomsten en afspraken voor onderhanden nieuwbouwprojecten worden niet ‘opengebroken’, waardoor het uiteindelijke doel – méér betaalbare koopwoningen – pas ècht in zicht komt bij de ontwikkeling en realisatie van nieuwe nieuwbouwplannen. En daar heeft de fractie van GBW èn in ieder geval de vele starters en jonge huishoudens die op zoek zijn naar

hun eerste of volgende betaalbare koopwoning het geduld niet voor. Gelukkig hebben meerdere ontwikkelaars inmiddels die handschoen wel opgepakt en liggen diverse initiatiefplannen met een fors aandeel betaalbare huur- en koopwoningen in Westland bij u op tafel. Zoals het plan 'Klein Gantel' (112 woningen, Honselersdijk), plan 'Rusthovenlaan' (225 woningen, 's-Gravenzande), plan 'De Puntzak' (400 woningen, Vlietweg, Naaldwijk) of plan 'Entree' (47 woningen, Molenweg, Monster). De ervaring leert jammer genoeg dat de ontwikkeling van nieuwe nieuwbouwplannen in de regel tot wel zes of zelfs tien jaar doorlooptijd vergt, dus daar lijkt de schoen te wringen om tempo te maken bij het realiseren van de ambitie voor de bouw van méér betaalbare huur- en koopwoningen. Líjkt te wringen, want in de praktijk is kortgeleden aangetoond dat de planontwikkelingstijd kan worden verkort tot circa twee jaar door in het ontwikkelingsproces meer zaken parallel te plannen en uit te voeren. Fractie van GBW wil in ieder geval wel afstappen van hoe we tot nu toe in het planontwikkelingsproces de dingen doen en willen ervaren dat het beter, sneller, kan. Wij roepen uw college daarom nu op om een of meerdere pilotprojecten op te zetten en met steun van BZK – en wellicht ook samen met de ontwikkelaars van genoemde plannen – het planproces rigoureus in te dikken en het ontwikkelproces van nieuwbouwplannen drastisch te versnellen. Wij willen er op rekenen dat uw college bij de begroting voor 2025 dan ook concrete pilotprojecten voor het versneld ontwikkelen van nieuwbouwplannen presenteert; van onze kant zeggen wij u nu toe dat u er op kan rekenen dat wij – mocht dat een knelpunt zijn - voor de (extra) personele inzet bij zulke pilotprojecten daar in de begroting voor 2025-2028 graag budget voor vrijmaken.

En, het zou overigens ook een goede zaak zijn als uw college er in slaagt binnen de bestaande plannen en afspraken met bijzondere constructies (zoals bijvoorbeeld de KoopStart-regeling) óók betaalbare koopwoningen te realiseren. Daar hoeft uw college zelfs niet mee te wachten tot de begroting voor 2025 en volgende jaren, want een ruim budget van 20 miljoen euro is daar in het Wooninvesteringsfonds Westland nú al voor beschikbaar.

Knopen doorhakken (WestlandTheater 'De Naald').

Het vastgoed van WestlandTheater 'De Naald' is zo'n 40 jaar oud. De huidige theater- en filmhuisfunctie is door verbouwingen en aanpassingen gerealiseerd in een accommodatie die oorspronkelijk als 'sociaal cultureel kerkelijk centrum' is gebouwd. Met alle bijbehorende beperkingen voor logistiek, organisatie en duurzaamheid. In 2009 zijn interieur en diverse belangrijke bouwdelen onder handen genomen met als doel het gebouw nog zo'n 10 jaar in stand te kunnen houden. Echter, in 2019 is een beslissing over nieuwbouw uitgesteld en zijn nog maar weer een keer pleisters geplakt om de levensduur nog maar weer 'n keer even op te rekken. Voor de fractie van GBW staat het nu wel als een paal boven water: met nog eens pleisters plakken

redden we het niet; de accommodatie van WestlandTheater 'De Naald' is duidelijk aan het einde van zijn bouwkundige en economische levensduur. We moeten elkaar – en de inwoners van Westland – dan ook nu niet langer voor de gek houden met het uitstellen van een investeringsbeslissing voor een nieuwe 'de Naald' door nu wéér een startnotitie te gaan schrijven voor wéér een Masterplan Verdilaan. Sinds 2008 is daar tenslotte al meerdere malen budget voor vrijgemaakt, zijn meerdere startnotities geschreven en zijn even zoveel Masterplannen ontwikkeld.
Wij roepen uw college daarom op om direct na het zomerreces in een speciale commissievergadering met de gemeenteraad te overleggen over zowel het rapport Theateradvies 'WestlandTheater De Naald' als de presentatie van de Ontwikkelvisie Verdilaan (zoals die in december 2022 bij uw college op tafel lag). Wat de fractie van GBW betreft hakt de raad daarna knopen door en wordt in de begroting voor 2025 en verdere jaren budget gereserveerd voor een investering in een nieuwe Westland-Theater 'De Naald'.

Versterken van de economische kracht van Westland.

De fractie van GBW onderschrijft van harte uw voornemen doorlopend méér werk te maken van de profilering van Westland en de Westlandse glastuinbouw en zich aanhoudend sterk te maken voor een beter imago en reputatie. Ook maken wij graag (extra) budget vrij voor een volgende editie van de Westland Agenda, het is tenslotte belangrijk dat de gemeente investeert in de Westlandse economie. Want door een gunstige economische ontwikkeling komen er banen bij, kunnen mensen beter gaan verdienen en neemt het welzijn toe.

Tot slot mijnheer de voorzitter,
De financiële toekomst van de gemeente Westland ziet er minder rooskleurig uit dan eerder verwacht. En ook al is dat het gevolg van onontkoombare uitgaven, overgehevelde taken van het Rijk naar de gemeente en onvoorziene kosten in de zorg, we moeten ons geen slachtofferrol aanmeten. GBW wil daar in ieder geval van wegblijven. Het komt er tenslotte nu juist op aan hoe hier mee om te gaan: laten we het lijdzaam gebeuren of doen we er iets aan om de schade te beperken. Wat mij betreft moeten we de uitdagingen waar we voor staan met een combinatie van hard werken, nuchterheid en veerkracht aanpakken. En laat het nu juist díe eigenschappen zijn die de Westlanders zo karakteriseren.
Dus – mijnheer de voorzitter – 'Aan de slag. Voor Westland!'.

Fractie GBW (GemeenteBelang Westland)

Remmert Keizer